

NEUMANN JÁNOS

1903. december 28-án született Budapesten Neumann János, a XX. század legnagyobb hatású matematikusa, a számítógép-tudomány megteremtője. Matematikusként mind az elméleti, mind az alkalmazott matematikában jelentős eredményeket ért el.

Apja, Neumann Miksa bankár volt, aki családjának jómódú életet biztosított. A híres budapesti Fasori Evangélikus Gimnáziumban érettségizett, ahol matematikai tehetsége korán kibontakozott, 1920-ban például elnyerte az ország legjobb matematikus diákja kitüntetését. Sokoldalúságát jól mutatja, hogy a zürichi Műszaki Főiskolán vegyészmérnöki diplomát szerzett, majd 1926-ban matematikából doktorált a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen, ahol egyébként fizikát és kémiát is tanult. Ezután ösztöndíjasként Göttingenbe, a német matematika fellegvárába ment, ahol David Hilberttel dolgozott együtt. Itt tartotta meg első előadását 1926 decemberében a társasjátékok elméletéről, amivel egy új tudomány alapjait tette le. Később tanított a berlini és a hamburgi egyetemen is. 1930-ban az Amerikai Egyesület Államokba, a Princetoni

Egyetemre hívták vendégelőadónak, 1931-ben az intézmény professzora lett, majd kinevezték az újonnan megnyílt princetoni Felsőfokú Tanulmányok Intézetének (IAS) matematikaprofesszorává. A második világháború idején ő is bekapcsolódott Los Alamosban az atombomba előállításával kapcsolatos titkos elméleti munkába, 1955 és 1957 között az USA Atomenergia Bizottságának (Atomic Energy Commission) tagja is volt.

Érdeklődése egyre inkább az alkalmazott matematikai problémák felé fordult. Sokrétű matematikai kutatási eredményei a funkcionálanalízishez, a topologikus csoportok elméletéhez, a valószínűségszámításhoz, a halmazelmélethez és a számítógéptudományhoz tartoznak. Nevéhez fűződik a játékelmélet megteremtése. Meghatározó szerepet játszott az első teljesen elektronikus, digitális számítógép, az ENIAC (Electronic Numerical Integrator and Computer) megtervezésében, amely 1946-ban készült el a Pennsylvanai Egyetemen. Az ENIAC utódja, az EDVAC (Electronic Discrete Variable Automatic Computer, elektronikus diszkrét változós automata számítógép) megépítését már ő irányította. Az első belső programvezérlésű, elektronikus, digitális, univerzális számítógépet a hidrogénbomba gyártásához szükséges számítások meggyorsítására használták. Ma is a Neumann által kialakított elven működik a világ valamennyi számítógépe.

Neumann János 1957. február 8-án hunyt el Washingtonban. A tudománytörténészek a Financial Times felkérésére 2000-ben megválasztották a XX. század legnagyobb tudósait és az első helyre Neumann Jánost tették.

Források:

Magyar Nagylexikon, Magyar Nagylexikon Kiadó, Budapest 2001, XIII. kötet

<http://njszt.hu/neumann/az-njszt-rol/neumann-janos-eletrajza>

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/termeszet tudomanyok/fizika/fizika-11-evfolyam/kvantumszamok/neumann-janos>

[http://www.math.u-szeged.hu/~kovzol/SzAAMT-2001/beadott/GubaK/Ki%20voltage%20Neumann%20%E1nos\(v%E9gleges\).htm](http://www.math.u-szeged.hu/~kovzol/SzAAMT-2001/beadott/GubaK/Ki%20voltage%20Neumann%20%E1nos(v%E9gleges).htm)

<https://www.sztah.gov.hu/hu/magyar-feltalalok-es-talalmanyaik/neumann-janos>

